

Universiteit
Leiden
The Netherlands

The certainty of change : a research into the interactions of the decoration on the western walls of the cult chapels of the mastabas at Giza during the Old Kingdom

Roeten, L.H.

Citation

Roeten, L. H. (2011, March 23). *The certainty of change : a research into the interactions of the decoration on the western walls of the cult chapels of the mastabas at Giza during the Old Kingdom*. Retrieved from <https://hdl.handle.net/1887/16646>

Version: Not Applicable (or Unknown)

License: [Licence agreement concerning inclusion of doctoral thesis in the Institutional Repository of the University of Leiden](#)

Downloaded from: <https://hdl.handle.net/1887/16646>

Note: To cite this publication please use the final published version (if applicable).

Stellingen

1. Het concentreren van het mondiale bezit aan egyptologische artefacten in één enkel land, Egypte, of zelfs in één enkel museum, het Museum van Cairo, wat door bepaalde partijen aldaar gepropageerd wordt, draagt het risico in zich dat, gezien de politieke en religieuze situatie in het land, zich zal herhalen wat in 2003 met de artefacten van het Museum van Bagdad is gebeurd.

2. De chronologische ontwikkeling van de bezettingsgraad van de necropolen van Giza en Saqqara kan, voor wat betreft het Oude Rijk, als vrijwel identiek beschouwd worden.¹ De tot laat in de 5^e dynastie stijgende bezettingsgraad kan voortkomen uit een verbeterde bewaringstoestand van de monumenten, doch dit kan echter niet verantwoordelijk gesteld worden voor de vanaf de start van de 6^e dynastie inzettende daling van de bezettingsgraad. Deze daling zou kunnen wijzen op een toenemende bewuste keuze voor niet bij Memphis liggende necropolen. Gelijkwaardig onderzoek in de necropolen van de nome hoofdsteden van die periode zou een aanwijzing kunnen geven voor de toenemende verschuiving van de machtscentra en tevens aangeven welke nomen hierin een hoofdrol hebben gespeeld.

3. Hoewel Flinders Petrie in zijn opgravingsrapporten aangeeft dat de graven van de Far western cemetery te Meidum contemporain zijn met de pyramide, is het mogelijk een nadere datering te verkrijgen door de plaatsing, oriëntatie en planning van deze necropolis in te passen in de ontwikkelingslijn zoals die is op te stellen voor de Memphitische necropolen van de 4^e dynastie.²

Het deels onvoltooid en deels ongebruikt zijn van de necropool leidt tot de conclusie dat deze in gebruik is genomen tijdens de laatste fase (E-3) van de constructie van de nabij gelegen pyramide.³ Tevens kan geconcludeerd worden dat dezelfde ontwikkelingslijn het waarschijnlijk maakt dat in Dahshur een niet-koninklijke necropool ten westen van de twee pyramiden van Snofru was gesitueerd.

4. Het Great West Cemetery, dat door Flinders Petrie zonder opgaaf van criteria gedateerd werd in de 3de dynastie, en door hem als behorend bij de pyramide gezien werd,⁴ kan tevens verondersteld worden contemporain te zijn met de Far western cemetery,⁵ een necropool waarin de tomben beduidend groter zijn dan die in het Far Western Cemetery.⁶ Dit betekent dat de funeraire sociale tweedeling, zoals die ook is aangetroffen in bijv. de uit het begin van de 4de dynastie stammende necropool van de “pyramid builders” te Giza, ook in Meidum opgeld deed.⁷ Verder onderzoek zou moeten uitwijzen of deze funeraire sociale verdeling ook één van de veranderingen is die is ingevoerd bij de aanvang van de 4de dynastie.

¹ PM, III¹ and III².

² W.M.Flinders Petrie, *Meydum and Memphis (III)*, (London, 1910), 22-8, aldaar 24.

³ Dit is in tegenspraak met het gestelde in LÄ, IV, 9-13, s.v. « Meidum » waarin naar voren gebracht wordt dat de tomben in de 3^e/4^e dynastie gedateerd moeten worden (hoewel niet gegeven wordt op grond van welke criteria) en dat ze deels onvoltooid en deels ongebruikt zijn.

⁴ W.M.Flinders Petrie, *Meydum and Memphis (III)*, (London, 1910), 22-8, aldaar 22.

⁵ Ibidem.

⁶ Satelliet opnamen tonen dat zelfs nu nog aan, zie www.lexilogos.com/satellite/pyramides.htm.

⁷ Z. Hawass, « The Tombs of the Pyramid Builders – The Tomb of the Artisan Petety and His Curse » in G.N.Knoppers and A. Hirsch (eds.) *Egypt, Israel and the Ancient Mediterranean World*, (Leiden, 2004), 21 – 40.

5. Eén van de veranderingen die bij de aanvang van de 4e dynastie werd ingevoerd in de architectuur van het koninklijke grafmonument is dat de gang lopende van het noorden van de pyramide naar de grafkamer op de toenmalige “poolster” (de ster Thuban, α Draconis) gericht werd. De gang kreeg daardoor een hoek met de horizontaal van ca. 26° - 27°, een hoek die sterk afwijkt van de hoek die werd aangehouden in de pyramide van Djoser (45°). H.R. Butler stelt dat in de literatuur men zich concentreert op een waarde die uitsluitend gebaseerd is op de pyramide van Khufu te Giza.⁸ Het is echter mogelijk de waarden van de gangen van alle pyramiden van de 4de dynastie tesamen te nemen, waarbij het gemiddelde van de waarden van de gangen van deze pyramiden een hoek van 26° 33' oplevert met een standaardafwijking van 35' en dit is een waarde waarbinnen alle gemeten hoeken vallen.

6. Het gegeven dat, in weerwil van de ingrijpende wijzigingen die bij de aanvang van de 4de dynastie aanbracht werden in de architectuur van het koninklijke grafmonument, de ondergrondse structuren van de pyramide en die van de kulpitamide (zuidgraf) in eerste instantie identiek bleven aan elkaar, wijst erop dat de oorspronkelijke en tot op heden niet opgehelderde betekenis van de kulpitamide onafhankelijk was van de bovengrondse vorm van het grafmonument.

7. Het toenemende belang van de magische voedselvoorziening van de overledene leidt, laat in de 5^e dynastie, in een (klein) aantal tomben in de necropool van Giza gedurende een korte periode tot het eveneens plaatsen van decoratie op de wanden van de grafkamers.⁹

In eerste instantie waren de hoofdthema's van deze decoratie gelijk aan die in de kapel, doch reeds vroeg in de 6^e dynastie werd de keuze van de thema's, behoudens een enkele uitzondering, beperkt tot de direct magische essentialia,¹⁰ zijnde diverse offers (in enkele gevallen zelfs uitsluitend aangeduid met de naam), de offerlijst en de offerformule.

8. Ondanks het feit dat de decoratie in de kapel aantoont dat het belang van de magische voedselvoorziening tegen het einde van de 5^e dynastie sterk toenam, bleef de actieve vorm ervan eveneens van belang. Dit wordt niet alleen aangetoond doordat het in de grafkamer plaatsen van decoratie die betrokken is bij de magische voedselvoorziening er niet toe leidt dat dit type decoratie uit de kapel verdwijnt, doch tevens door het feit dat het plaatsen van decoratie op de wanden van de grafkamer nimmer een belangrijke plaats heeft ingenomen in het totale decoratieschema van het monument.

9. Het funeraire decoratiethema “de bootreis naar het westen” wordt in de necropool van Giza gedurende de tweede helft van de 4^e dynastie en de eerste helft van de 5^e dynastie uitsluitend georiënteerd op het zuiden geplaatst op de oostwand in de buurt van de ingang van de kapel. Daarna wordt in de necropool van Giza het thema op andere delen van de kapel geplaatst in een al of niet funeraire context, terwijl het thema in die periode in de necropool van Saqqara wordt geïntroduceerd, waarbij de plaatsing en orientatie van de kapellen in de necropool van Giza wordt gevolgd. Het is van belang na te gaan of deze ontwikkeling een onderdeel is van de verandering in de wijze van voedselvoorziening voor de *ka* van de overledene, zoals die heeft plaatsgevonden in de loop van de 5de dynastie en die zoals die is aangetoond in het proefschrift.¹¹

⁸ H.R. Butler, *Egyptian Pyramid Geometry* (Ontario, 1998), 23.

⁹ N.Kanawati, « Decoration of burial chambers, sarcophagi and coffins in the Old Kingdom », in K. Daoud, S. Bedier en S. Abd el-Fatah (eds.) *Studies in honor of Ali Radwan*, (Cairo, 2005), 55 – 71.

¹⁰ Proefschrift hfdst. X, figuren X.7 en X.8, alsmede hfdst. XII.

¹¹ Proefschrift hfdst. X en XII.

10. In het gebruik van de schijndeur van het *serekh* type in niet-koninklijke tomben zijn in de Memphitische necropolen gedurende het Oude Rijk een tweetal simultane chronologische ontwikkelingen aan te wijzen. De eerste bestaat eruit dat gedurende de 4^e dynastie in Saqqara dit type schijndeur uitsluitend in de tomben van hogere ambtenaren gebruikt wordt, daarentegen in Giza uitsluitend in de tomben van leden van de koninklijke familie.

De tweede ontwikkeling is dat de stelling dat in private tomben dit type schijndeur uitsluitend in combinatie met de “ware schijndeur” wordt gebruikt,¹² voor zowel de necropool van Saqqara als die van Giza, onjuist is voor wat betreft de 4^e dynastie, daar deze “regel” pas na de 4^e dynastie bindend blijkt te worden.

11. De resultaten van het onderhavige research project zijn van dien aard dat een onderzoek noodzakelijk is om na te gaan of, en zo ja, hoe de diverse chronologische ontwikkelingen op de westelijke wand in verband staan met eventuele, danwel navenante ontwikkelingen op de andere wanden van de kapel. Tevens dienen in een dergelijk onderzoek de wanden van de gang naar de kapel en rondom de ingang de decoratie op de buitenwand van de mastaba betrokken te worden.

¹² LÄ, V, 646-7, s.v. “Palastfassade”